

Nr 231.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbyte av mark mellan kronan och stora Kopparbergs bergslags aktiebolag; given Stockholms slott den 18 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Nils Hansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Departementschefen, statsrådet Hansson anförde:

I skrivelse den 28 februari 1921 har domänstyrelsen meddelat följande:

»Under åren 1919, 1920 och 1921 har mellan stora Kopparbergs bergslags aktiebolag och domänstyrelsen förhandlats om utbyte av vissa fastigheter i syfte att befrämja bildandet av större sammanhängande områden av såväl allmänna som ock bolagets skogar.

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 197 häft. (Nr 231.)

I bytet ingående fastigheter.

De fastigheter som skulle ingå i bytet äro följande:

a) Kronans fastigheter.

1. Den vid Djupsjön belägna delen av Haraldsarvets kronopark i Sollerö socken av Kopparbergs län, vilken del utgöres av den enligt nådigt brev den 5 maj 1876 till kronopark avsatta utskogen till förra fanjunkarebostället 17/52 mantal Härads- eller Haraldsarvet.

2. Av Sala södra kronopark skiftet III block V å en vid skogsindelning år 1905—1909 av extra jägmästaren C. Olrog upprättad karta. Detta skifte utgöres av de östra skogslotterna till enligt nådigt brev den 29 maj 1896 för kronans räkning inköpta delen av frälsehemmanet Norr Ekedal nr 2 och skattehemmanet Norr Ekedal nr 1 i Enåkers socken av Västmanlands län, vilka hemmansdelar genom länsstyrelsens resolution den 31 december 1898 åsatts, den förra 1/16 mantal och den senare 1/30 mantal.

3. Av Sala södra kronopark cirka 7.15 hektar ängar, belägna å bolagets marker. Ängarna hava tillhört förra länsmansbostället 1/4 mantal Östa nr 2 i Österfärnebo socken, Västmanlands län, vilket boställe enligt nådigt brev den 7 oktober 1904 tillagts förenämnda kronopark från och med den 14 mars 1905.

4. Av Grönsinka kronopark ett område, avsett till upplagsplats, om 1.21 hektar, att avsöndras från Åkerbyn nr 6 litt. F om 29 skillingar 7 runstycken i By socken, Kopparbergs län, vilket hemman enligt nådigt brev den 1 november 1912 inköpts för kronans räkning att tilläggas förenämnda kronopark.

b) Bolagets fastigheter.

Inom Kopparbergs län.

1. Av Risshyttan nr 1 litt. A, dels 34 tunnland 30 kappland i areal eller 6 tunnland 10.76 kappland reducerad inägojord och 46 tunnland skogsmark i areal, benämnt Byggningen nr 1, dels 12 tunnland 10.98 kappland reducerad jord, benämnt Bråla, samt den skogsmark, som ligger inom nämnda inägor, enligt uppgift utgörande 135 kvadratrevor 97 kvadratstänger i areal samt övriga åtföljder;

Risshyttan nr sub sub 2 litt. Bc om 1 tunnland 5.476 kappland reducerad jord med åtföljder; samt

av Risshyttan nr 3 litt. C dels 4 tunnland 9.515 kappland reducerad jord, därav 2 tunnland 24.315 kappland med skog och 1 tunnland 17.2 kappland utan skog, dels 2 tunnland 11.802 kappland reducerad jord, allt med åtföljder. Samtliga fastigheter belägna i Silvergs socken;

2. Marken nr 1 a litt.	Aa om	5 tunnland	25.711 kappland	reducerad jord			
»	» 1 c »	Ac »	1	»	19.106	»	»
»	» 1 d »	Ad »	—	»	27.716	»	»
»	» 1 e »	Ae »	3	»	1.234	»	»
»	» 1 f »	Af »	—	»	10.250	»	»
»	» 1 g »	Ag »	—	»	6.766	»	»

Summa 11 tunnland 26.783 kappland reducerad jord

samt Kur- och Lomtorpen nr 1 litt. Aa. c, e, f, g och h om 11 tunnland 17.5 kappland reducerad jord samt åtföljder, i Sätters socken;

3. Av Björnbo nr 2 litt B 9 tunnland 0.193 kappland reducerad jord med åtföljder, i Sätters socken;

4. Av Gussormsbo eller Embjörns nr 2 litt. Ba, 3 tunnland 4.4 kappland reducerad jord med åtföljder, i Sätters socken;
5. Hemmansdelen nr 2 litt. B om 18.1 skatteören i Sövringsbo, Garpenbergs socken;
6. En tomt om 3.99 hektar å nr 19 litt. T i Östermyckeläng, Älvdalens socken, om 731.54 reducerade bandland;

Inom Västmanlands län.

7. $\frac{1}{8}$ mantal kronoskatte nr 2 Lilla Hallarsbo i Möklinta socken, med undantag av från hemmanet försäld avsöndring, benämnd Lilla Hallarsbo Lyxmyran nr 1;
8. Cirka 120 hektar ängar, belägna å Sala södra kronopark och tillhörande hemmanen Ingbo nr 1, 2 och 3 i Nora socken.

Belägenheten av förenämnda fastigheter, med undantag av upplagsplatsen vid Österviken av Dalälven och tomten i Östermyckeläng i Älvdalens socken, framgår av närlagda fyra kartor, å vilka kronans fastigheter äro betecknade med grön färg och bolagets med röd.

*Fastig-
heternas
belägenhet.*

Kronoparken Haraldsarvet vid Djupsjön ligger isolerad från andra allmänna skogar, på ett avstånd av cirka 2 mil från allmän väg och järnväg, vilket i hög grad försvårar skogens skötsel och bevakning samt avsättningen av icke flottbart virke. Bolaget äger däremot stora skogsmarker, angränsande kronoparken.

I bytet ingående delar av Sala södra kronopark eller skiftet III av V blocket och 7.15 hektar ängsmark, hörande till förra länsmansbostället Östa, ligga helt inom bolagets marker.

Av bolagets fastigheter äro hemmanen Risshyttan, Marken, Kur- och Lomtorpen, Björnbo och Gussormsbo eller Embjörns belägna å eller invid kronoparkerna Nisshyttan, Risshyttan och Silvberg; hemmanet Sövringsbo invid kronoparken Garpenberg samt hemmanet Lilla Hallarsbo invid Sala södra kronopark och Ingboängar helt inom samma park.

Sedan vederbörande överjägmästare uttalat sig för det ifrågasatta bytet, har styrelsen, som ansett det vara för kronan förmånligt, om detsamma kunde komma till stånd, vidtagit åtgärder för värdering av samtliga fastigheterna. De i Silvbergs och Sätters socknar av Kopparbergs län belägna kronoparkerna kunna visserligen ej genom nu ifrågavarande förvärv fullständigt arronderas, men då ytterligare inköp av mark för kronans räkning bör kunna komma till stånd i dessa trakter, synes detta styrelsen tala för, att en början till arrondering göres med att kronan tillbyter sig de erbjudna områdena.

Värderingar.

Ur de vid värderingen upprättade instrumenten med tillhörande handlingar inhämtas bland annat följande:

	Produktiv skogs- och hagmark hektar	Gärdes- backar hektar	Ängs-, betes- och slättermark hektar	Tomt hektar	Aker hektar	Impedi- ment hektar	Summa hektar
a) Kronans fastigheter.							
Haraldsarvets kronopark ...	562.49	—	—	—	—	81.89	643.88
Av Sala södra kronopark sk. III bl. V	90.84	—	4.94	—	—	9.71	105.49
Av Sala södra kronopark, Östa ängar	—	—	c:a 7.15	—	—	—	c:a 7.15
Av Grönsinka kronopark ...	—	—	1.21	—	—	—	1.21
Summa	653.33	—	13.30	—	—	91.10	757.73
b) Bolagets fastigheter.							
Risshyttan	203.06	15.51	0.08	—	7.85	23.50	250.00
Marken, Kur- och Lomtorpen	103.53	11.22	0.73	—	13.19	14.22	142.89
Björnbo	38.20	10.89	0.20	—	3.56	4.33	56.68
Gussormsbo	19.83	1.27	—	—	0.44	1.82	22.36
Sövringsbo	95.82	5.79	0.53	—	4.81	0.60	107.05
Lilla Hallarsbo	168.54	—	11.80	—	16.73	28.33	225.40
Ingbo ängar	—	—	c:a 120.—	—	—	—	c:a 120.—
Tomt i Östermyckeläng	—	—	—	3.99	—	—	3.99
Summa	628.48	44.18	133.34	3.99	46.08	72.80	928.37

Enligt förestående sammanställning understiger totalarealen av kronans fastigheter bolagsfastigheternas sammanlagda areal med 170.64 hektar. Tages endast hänsyn till skogs- och hagmark, gärdesbackar och impediment motsvara bytesområdena i det närmaste varandra i det att kronan lämnar 744.43 hektar och erhåller 744.96 hektar. Den större areal kronan erhåller utgöres således huvudsakligen av åker samt ängs- och slättermark jämte ett tomtområde.

Inägområdena omfatta följande arealer och markslag:

a) å kronans fastigheter:

Ängs- och slättermark 13.30 hektar

b) å bolagets fastigheter:

Åker, god 12.96 hektar

> medelgod 19.18 >

> dålig 13.94 > 46.08 >

Gärdesbackar 44.18 >

Ängs- och slättermark 133.34 >

Summa 223.60 hektar.

Angående den i Älvdalens socken belägna tomten, avsedd till byggnadsplats för tvenne jägmästarebostäder, har styrelsen, då förhandlingarna med bolaget om bytet icke hunnit slutföras under hösten 1920, fört särskilda underhandlingar med bolaget om förvärvandet av detta område, och har bolaget förklarat sig villigt att försälja ifrågavarande tomt till statsverket för ett pris av 4,500 kronor. Styrelsen har vid ingivandet den 7 september 1920 av sitt underdåniga förslag om anslag till kapitalökning för statens domäners fond år 1922 anhållit om ett anslag på tilläggsstat för år 1921 av 25,000 kronor för inköp av tomter för jägmästarebostäder, i vilken summa förenämnda belopp av 4,500 kronor ingår.

I nu föreslagna byte är tomten åsatt ett värde av 3,500 kronor.

Det totala virkesförrådet i kubikmeter fast mått har uppskattats till å

	Å produktiv skogs- och hagmark	Å impedi- ment	Summa kubm.
kronans fastigheter	50,003	677	50,680
bolagets »	39,673	418	40,091

För den produktiva skogs- och hagmarken utgör detta per hektar

å kronans fastigheter 77 kubikmeter fast mått

å bolagets » 63 » » »

Av avsättningsbara virkessortiment lämna de båda bytesområdena i kubikmeter räknat följande mängder:

	kronans fastig- heter	bolagets fastig- heter	fast mått efter toppmått	»	»	»	»
timmer	16,582	9,332	»	»	»	»	»
massaved	2,155	2,006	»	»	»	»	»
props	197	151	»	»	»	»	»
kolved	803	3,685	»	»	»	»	»
kastved	2,700	14,458	»	»	»	»	»

Å bolagets fastigheter förekomma fyra gruvinmutningar, varav tre om tillsammans 4.24 hektar äro belägna å Gussormsbo och en om 1.18 hektar å Sövringsbo.

Av vid värderingen upprättade handlingar hava erhållits följande värden för kronans och bolagets fastigheter, därvid förvaltningskostnaderna uteslutits, enär dessa samma ansetts uppväga varandra.

Fördelade å de skilda fastigheterna bliva de olika värdena följande.

	Mark- värden kronor	Stånd- skogs- värden kronor	Värdet av å- bygg- nader kronor	Brutto- värden kronor	Summa av- gående poster kronor	Netto- värden kronor	Avrund- ade netto- värden kronor
a) Kronans fastigheter:							
Haraldsarvets krp.	15,772.40	364,658.87	—	380,430.77	9,871.20	370,559.57	370,560
Av Sala södra krp. sk. III, bl. V	6,350.50	130,240.91	—	136,591.41	6,394.—	130,197.41	130,200
Av Sala södra krp. Östa ängar	180.—	—	—	180.—	—	180.—	180
Av Grönsinka krp.	970.—	—	—	970.—	—	970.—	970
	23,272.90	494,899.28	—	518,172.18	16,265.20	501,906.98	501,910
b) Bolagets fastigheter:							
Risshyttan	17,622.—	66,316.10	12,000	95,938.10	10,505.—	85,433.10	85,430
Marken, Kur- och Lon- torpen	15,779.80	59,286.66	5,000	80,066.46	8,014.20	72,052.26	72,050
Björnbo	6,219.80	24,380.90	—	30,600.70	4,181.80	26,418.90	26,420
Gussormsbo	1,881.04	11,580.19	—	13,461.23	1,999.—	11,462.23	11,460
Sövringsbo	9,350.85	82,642.39	—	91,993.24	5,729.—	86,264.24	86,260
Lilla Hallarsbo	19,586.60	92,235.77	—	111,822.37	9,582.—	102,240.37	102,240
Ingbo ängar	5,600.—	—	—	5,600.—	—	5,600.—	5,600
Tomt i Östermyckeläng..	3,500.—	—	—	3,500.—	—	3,500.—	3,500
	79,540.09	336,442.01	17,000	432,982.10	40,011.—	392,971.10	392,960

Av förestående värdering framgår, att skillnaden utgör 108,950 kronor, vilket sålunda är det minsta belopp, som bolaget vid ett eventuellt byte skulle gälda till kronan.

Byt villkor.

Efter förda underhandlingar har bolaget enligt skrivelse den 2 februari 1921 förklarat sig villigt att till kronan utbetala en mellanavgift av 109,000 kronor, under villkor att samtliga hemman lämnas gravationsfria med hus, jord, skog och övriga åtföljder samt att från bytet undantages dels bolagets jordägarandel i de utmålslagda gruvorna Direktörsgruvan vid Sövringsbo samt Embjörsgruvan, Haggruvan och Angsgruvan vid Embjör, dels kronans andel för hemmansdelarna Norr Ekedal i slätterängar, belägna inom Sala södra kronopark, väster om Storån.

Länstyrelserna.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Kopparbergs och i Västmanlands län hava i skrivelser den 28 och 30 januari 1920 förordat det ifrågasatta bytet

— — —.»

Domänstyrelsen har tillstyrkt bytet på de av bolaget erbjudna villkoren samt hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen i dylikt syfte.

*Domän-
styrelsen.*

Det föreslagna bytet synes vara för kronan förmånligt ur synpunkten att få kronans skogsegendom bättre koncentrerad. Vad särskilt angår tomten i Älvdalen så framgår av vad domänstyrelsen anfört, att vid bifall till bytesförslaget ett belopp av 4,500 kronor icke kommer att tagas i anspråk av det av riksdagen å tilläggsstat för år 1921 såsom kapitalökning för statens domäners fond till, bland annat, inköp av tomtmark för jägmästarbostäder beviljade reservationsanslaget å 125,000 kronor. Då de ifrågasatta bytesvillkoren synas mig antagliga, tillstyrker jag, att i överensstämmelse med domänstyrelsens förslag Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

*Departements-
chefen.*

att ett utbyte av fastigheter må äga rum mellan kronan å ena sidan och Stora Kopparbergs Bergslags aktiebolag å andra sidan, sålunda:

att kronan till bolaget överlåter dels den vid Djupsjön belägna delen av Haraldsarvets kronopark i Sollerö socken av Kopparbergs län, dels av Sala södra kronopark skiftet III block V, utgörande de östra skogslotterna till hemmansdelarna $\frac{1}{16}$ mantal och $\frac{1}{30}$ mantal Norr Ekedal i Enåkers socken av Västmanlands län, dock med undantag av kronans andel för hemmansdelarna Norr Ekedal i slätterängar, belägna inom Sala södra kronopark, väster om Storån, dels av sistnämnda kronopark omkring 7.15 hektar ängar, förut tillhörande förra länsmansbostället $\frac{1}{4}$ mantal Östa nr 2 i Österfärnebo socken, samt dels av Grön-sinka kronopark ett område om 1.21 hektar, att avsöndras från Åkerbyn nr 6 litt. F om 29 skillingar 7 runstycken i By socken av Kopparbergs län;

att bolaget till kronan överlåter följande fastigheter inom Kopparbergs län, belägna i Silvbergs socken: av Risshyttan nr 1 litt. A, dels 34 tunnland 30 kappland i areal eller 6 tunnland 10.76 kappland reducerad inägojord och 46 tunnland skogsmark i areal, benämnt Byggningen nr 1, dels 12 tunnland 10.98 kappland reducerad jord, benämnt Bräla, samt den skogsmark, som ligger inom nämnda inägor, enligt uppgift utgörande 135 kvadratrevor, 97 kvadratstänger i areal med övriga åtföljder, Risshyttan nr sub sub sub 2 litt. Bc om 1 tunnland 5.476 kappland reducerad jord med åtföljder, av Risshyttan nr 3 litt. C, dels 4 tunnland 9.515 kappland reducerad jord, därav 2 tunnland 24.315 kappland med skog och 1 tunnland 17.2 kappland utan skog,

dels 2 tunnland 11.802 kappland reducerad jord, allt med åtföljder; belägna i Sätters socken: Marken nr 1 a litt. Aa om 5 tunnland 25.711 kappland, nr 1 c litt. Ac om 1 tunnland 19.106 kappland, nr 1 d litt. Ad om 27.716 kappland, nr 1 e litt. Ae om 3 tunnland 1.234 kappland, nr 1 f litt. Af om 10.25 kappland och nr 1 g, litt. Ag om 6.766 kappland, allt reducerad jord med tillhörande åbyggnader, skog och utmark, Kur- och Lomtorpen nr 1 litt. Aa, c, e, f, g och h om 11 tunnland 17.5 kappland reducerad jord med åtföljder, av Björnbo nr 2 litt. B 9 tunnland 0.193 kappland reducerad jord med åtföljder, av Gussormsbo eller Embjörns nr 2 litt. Ba 3 tunnland 4.4 kappland reducerad jord med åtföljder, dock med undantag av bolagets jordägarandel i följande utmåslagda gruvor vid Embjörns, nämligen Embjörnsgruvan, Haggruvan och Ängsgruvan; belägen i Garpenbergs socken: Sövringsbo nr 2 litt. B om 18.1 skatteören med undantag av bolagets jordägarandel i utmåslagda Direktörsgruvan vid Sövringsbo; samt belägen i Älvdalens socken en tomt om 3.99 hektar å nr 19 litt. T i Östermyckeläng, om 731.54 reducerade bandland; samt följande fastigheter inom Västmanlands län: $\frac{1}{8}$ mantal kronoskatte nr 2 Lilla Hallarsbo i Möklinta socken, med undantag av från hemmanet försäld avsöndring, benämnd Lilla Hallarsbo Lyxmyran nr 1, samt omkring 120 hektar ängar, belägna å Sala södra kronopark och tillhörande hemmanen Ingbo nr 1, 2 och 3 i Nora socken;

att de i bytet ingående fastigheterna å ömse sidor lämnas fria från alla gravationer;

samt att bolaget till kronan gäldar ett kontant belopp av 109,000 kronor såsom vederlag för det högre uppskattningsvärdet å kronans i bytet ingående fastigheter.

Till vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter förenade sig, behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet skulle med den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

M. De Geer.